

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
УКРАЇНСЬКО-УГОРСЬКИЙ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
Кафедра історії Угорщини та європейської інтеграції**

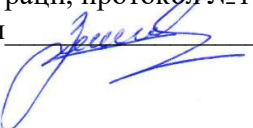
«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Директор Українсько-угорського
навчально-наукового інституту
Олександр ШПЕНИК
«25» червня 2025 року

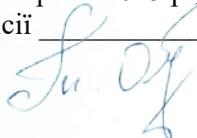
**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«РЕФОРМАЦІЯ ТА КОНТРЕФОРМАЦІЯ В ЄВРОПІ У
РАНЬОМОДЕРНУ ДОБУ»**

Рівень вищої освіти:	бакалавр
Галузь знань:	01 Освіта/Педагогіка
Спеціальність:	014 Середня освіта
Предметна спеціальність (спеціалізація):	014.03 Середня освіта (Історія)
Освітня програма:	«Історія (мова навчання фахових дисциплін — угорська)»
Статус дисципліни:	вибіркова
Мова навчання:	угорська/українська

Робоча програма навчального курсу **«Реформація та Контрреформація в Європі у ранньомодерну добу»** для здобувачів вищої освіти галузі знань **01 Освіта/Педагогіка**, спеціальності **014 Середня освіта**, предметної спеціальності (спеціалізації) **014.03 Середня освіта(Історія)**, освітньої програми **«Історія (мова навчання фахових дисциплін — угорська)»**.

Розробник: Олег СЛІПЕЦЬКИЙ, старший викладач кафедри історії Угорщини та європейської інтеграції

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри історії Угорщини та європейської інтеграції, протокол №11 від «20» червня 2025р.,
Завідувач кафедри Ласлов ЗУБАНИЧ

Схвалено науково-методичною комісією Українсько-угорського навчально-наукового інституту, протокол №5 від «24» червня 2025 р.,
Голова науково-методичної комісії Оксана ТАЛАБІРЧУК

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 4	Рік підготовки:	
	3	3
Загальна кількість годин – 120	Семестр:	
Кількість модулів – 2	5	6
Тижневих годин для денної форми навчання:	Лекції:	
	40	12
аудиторних – 3,3	Практичні (семінарські):	
	20	6
самостійної роботи студента – 3,3	Лабораторні	
	–	–
Вид підсумкового контролю: залік	Самостійна робота	
Форма підсумкового контролю: усний	60	102

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна дисципліна «**Реформація та Контрреформація в Європі у ранньомодерну добу**» займає чільне місце у підготовці майбутнього історика, розширюючи його світогляд та професійні знання.

Метою її вивчення є розкриття причин, передумов, перебігу наслідків Реформації та Контрреформації в країнах Європи у період першої половини XVI – XVII ст.

Відповідно до освітньої програми «Історія», вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

Інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані практичні завдання в галузі середньої освіти, що передбачає застосування концептуальних методів освітніх наук, предметних знань, психології, теорії та методики навчання і характеризується комплексністю та невизначеністю умов організації освітнього процесу в закладах середньої освіти.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК –01. Здатність реалізовувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК – 02. Здатність реалізовувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК –03. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК – 04. Здатність працювати в команді.

ЗК – 05. Здатність спілкуватися державною і угорською мовами як усно, так і письмово.

ЗК – 07. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК – 08. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК – 09. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ФК – 06. Здатність здійснювати виховання на уроках і в позакласній роботі, виконувати педагогічний супровід процесів соціалізації учнів та формування їхньої культури.

ПК – 01. Здатність використовувати методологію історії як науки.

ПК – 02. Здатність орієнтуватися в історичному часі, застосовувати періодизацію як спосіб пізнання історичного процесу, доцільно використовувати категоріально-понятійний апарат і хронологію історичної науки.

ПК – 03. Здатність ефективно й грамотно працювати з різними джерелами історичної інформації, будувати усні й письмові висловлення щодо історичних фактів, історичних постатей та історичної теорії.

ПК – 04. Здатність розкривати загальну структуру історичної науки на основі взаємозв'язку основних історичних подій та постатей.

ПК – 05. Здатність характеризувати досягнення історичної науки та сучасний стан історичних інституцій, їхні ролі у суспільному житті, оцінювати та визначати історичні джерела (пам'ятки).

ПК – 07. Здатність застосовувати пошук, аналіз та розуміння архівних матеріалів, дискутувати про минуле в політичному й культурному аспектах.

ПК – 08. Здатність чітко й логічно відтворювати базові історичні знання, оцінювати нові відомості, факти, події та інтерпретації в контексті формування в учнів цілісної історичної картини світу.

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни «**Спеціальні історичні дисципліни**» є опанування таких навчальних дисциплін (НД) освітньої програми (ОП) :
Шифр НД за ОП: ОК 01. «Археологія».

Шифр НД за ОП: ОК 03 «Історія та культура стародавнього Сходу (мова викладання — угорська)».

Шифр НД за ОП: ОК 04. «Історія та культура Античності (мова викладання — угорська)».

Шифр НД за ОП: ОК 10. «Давні цивілізації на території України (мова викладання — угорська)».

Шифр НД за ОП: ОК 14 «Історія та культура західноєвропейського Середньовіччя (мова викладання — угорська)».

Шифр НД за ОП: ОК 15 «Історія середньовічної України».

Шифр НД за ОП: ОК 18 «Історія та культура країн Центрально-Східної Європи в добу Середньовіччя (мова викладання — угорська)».

Шифр НД за ОП: ОК 19 «Історія ранньомодерної України».

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «**Історія**», вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПР):

Програмні результати навчання	Шифр ПР
Знає історичні основні етапи розвитку предметної області.	ПР – 01
Уміє оперувати базовими категоріями та поняттями спеціальності.	ПР – 05
Уміє використовувати інструменти демократичної правової	ПР – 06

держави у професійній та громадській діяльності.	
Здатний цінувати розмаїття та мультикультурність, керуватися в педагогічній діяльності етичними нормами, принципами толерантності, діалогу й співробітництва.	ПР – 11
Усвідомлює цінність захисту незалежності, територіальної цілісності та демократичного устрою України.	ПР – 12
Знає історичну термінологію й наукову періодизацію історичних процесів.	ПР – 13
Знає та розуміє історіографію для аналізу сучасних наукових дискусій із проблем вітчизняної та всесвітньої історії.	ПР – 17
Уміє орієнтуватися в науковій періодизації, порівнювати історичні процеси вітчизняної та всесвітньої історії, виявляти тенденції міжнародних відносин, пов'язані з геополітичними чинниками.	ПР – 21
Уміє працювати із джерелами інформації, інтегрувати їх зміст, визнавати й сприймати різноманітність критичного аналізу і оцінок історичних джерел.	ПР – 22
Характеризує об'єктивно й неупереджено історичні події та постаті різних історичних періодів.	ПР – 23
Створює тексти та короткі описи (есе) на підставі історичної інформації, які можуть бути використані в журналістиці, місцевих органах влади, музеях тощо.	ПР – 24

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчального курсу «**Реформація та Контрреформація в Європі у ранньомодерний період**»:

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр ПР
Знає періодизацію всесвітньої та вітчизняної історії загалом і нового часу зокрема.	ПР – 01
Володіє новими базовими історичними поняттями категоріями, без яких неможливе подальше адекватне вивчення історичного процесу.	ПР – 05
Усвідомлює, наскільки необхідними є принципи свободи совісті, релігійної толерантності, досягнуті в сучасній Україні, і як важливо їх оберігати, використовуючи інструменти та механізми функціонування демократичної правової держави.	ПР – 06
Цінує розмаїття та мультикультурність, розуміє, що в майбутній педагогічній діяльності потрібно дотримуватися етичних норм поведінки вихованої особистості, керуватися принципами толерантності, діалогу й співробітництва.	ПР – 11
Переконаний в необхідності захисту незалежності, територіальної цілісності та демократичного устрою України.	ПР – 12
Володіє новими історичними термінами в царині релігії та знає наукову періодизацію виникнення, становлення і розвитку християнства.	ПР – 13
Знає і розуміє історіографію для аналізу сучасних наукових дискусій із проблем Реформації та Контрреформації в Європі (XVI – перша пол. XVII ст.).	ПР – 17
Орієнтується в науковій періодизації історії Європи,	ПР – 21

можепорівнювати релігійні процеси вітчизняної та всесвітньої історії, виявляти тенденції міжнародних відносин, пов'язані з релігійними чинниками.	
Уміє працювати із джерелами інформації, інтегрувати їх зміст, визнавати й сприймати різноманітність критичного аналізу і оцінок історичних джерел.	ПР – 22
Характеризує об'єктивно й неупереджено історичні події, а також постаті періоду Реформації та Контрреформації в Європі (XVI – перша пол. XVII ст.).	ПР – 23
Створює тексти і короткі описи (есе) на підставі історичної інформації з проблематики дисципліни, які можуть бути використані в студентських наукових роботах, журналістиці, музеях тощо.	ПР – 24

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є:

- залік;
- стандартизовані тести;
- реферати, есе;
- студентські презентації результатів виконаних завдань.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Концепція організації навчального процесу в Ужгородському національному університеті розроблена на основі «Тимчасового положення МОН України про організацію навчального процесу в кредитно-модульній системі підготовки фахівців».

Оцінювання якості знань студентів, в умовах організації навчального процесу за кредитно-модульною системою здійснюється шляхом поточного, модульного (проміжного), підсумкового (семестрового) контролю.

Форми поточного контролю:

Поточний контроль – це оцінювання знань студента під час семінарських занять, самостійної роботи і активності студента на занятті.

Поточний контроль рівня засвоєння навчального матеріалу дисципліни оцінюється за п'ятибальною шкалою. У кінці семестру виводиться середнє арифметичне усіх одержаних оцінок за відповіді та модуль. Одержаний результат переводиться у бали.

Якщо студент жодного разу не відповідав на семінарських заняттях, матиме за відповідний поточний контроль 0 балів.

Форми участі студентів у навчальному процесі, які підлягають поточному контролю:

- Виступ з основного питання.
- Усна наукова доповідь.
- Доповнення, запитання до виступаючого, рецензія на виступ.
- Участь в дискусіях, інтерактивних формах організації заняття.

- Аналіз джерельної та монографічної літератури.
- Письмові завдання (тестові, контрольні, творчі роботи тощо).

Результати поточного контролю заносяться до журналу обліку роботи академічної групи. Позитивна оцінка поточної успішності студента за відсутності пропущених і невідпрацьованих семінарських занять, позитивні оцінки за модульні роботи є підставою допуску до підсумкової форми контролю – заліку.

Форма модульного контролю:

Модульний контроль (МК) проводиться два рази за семестр, відповідно до графіка навчального процесу.

Контрольні заходи модульного контролю з навчальної дисципліни проводяться під час семінарських занять в академічній групі відповідно до розкладу занять.

Контрольні заходи модульного контролю проводяться у комбінованій формі: у вигляді тестування та письмових контрольних робіт. Вид контрольного заходу та методика урахування складових модульного контролю при визначенні оцінки за МК розробляється викладачами і затверджується кафедрою.

До контрольного заходу відповідного модульного контролю студент допускається незалежно від результатів поточного контролю. На консультаціях студент може відпрацювати пропущені семінарські заняття, захистити індивідуальні завдання, реферати, а також ліквідувати заборгованості з інших видів навчальної роботи.

Студент, який з поважної причини не зміг з'явитися на модульний контроль за дозволом декана може скласти пропущений модульний контроль з предмету.

Форма підсумкового семестрового контролю:

Система не передбачає обов'язкового семестрового заліку для всіх студентів. Протягом навчального семестру студенти складають два модульні контролю під час тижнів, вільних від аудиторних занять, їх знання оцінюються у 100-бальній шкалі.

Студенти, які за результатами модульних контролів здобули з навчальної дисципліни не менше від встановленої мінімальної кількості балів, атестуються із виставленням їм державної семестрової оцінки («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно») відповідно до шкали переведення. Студенти, котрі атестовані з оцінкою «незадовільно», зобов'язані скласти семестровий залік. Семестрові заліки можуть також скласти студенти, які бажають покращити оцінку, отриману за результатами модульних контролів. Оцінювання знань на заліку здійснюється у 100-бальній шкалі.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота						Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	С. р.	50	100
6	6	6	6	6	20		

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

Поточне оцінювання та самостійна робота						Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	С. р.	50	100
6	6	6	6	6	20		

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні (семінарські) заняття	5	30	5	30
Лабораторні заняття (допуск, виконання та захист)	–	–	–	–
Комп'ютерне тестування при тематичному оцінюванні	–	–	–	–
Письмове тестування при тематичному оцінюванні	–	–	–	–
Презентація	–	–	–	–
Реферат	–	–	–	–
Есе	–	–	–	–
Самостійна робота	1	20	1	20
Модульна контрольна робота	1	50	1	50
Разом		100		100

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Виконання модульної контрольної роботи передбачає письмові відповіді на теоретичні питання різних рівнів складності. Всього виноситься 3 питання. При їхньому оцінюванні враховується обсяг і правильність виконаних завдань.

Модульна контрольна робота може виконуватися у вигляді відповідей на стандартизовані тести. В такому випадку кількість тестів може коливатися від двадцяти до двадцяти п'яти.

Оцінки виставляються наступним чином: „відмінно” – за правильне виконання всіх завдань; „добре” – за виконання 75 % усіх завдань; „задовільно” – якщо правильно виконано більше 50% запропонованих завдань; „незадовільно” – якщо завдань виконано менше від 50 %. Неявка на модульну контрольну роботу означає, що студент отримав 0 балів. Всього за модульну контрольну роботу студент може отримати максимум 50 балів.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Оцінка за шкалою ECTS	Кількість балів	Оцінка за національною шкалою (залік)	Критерії знань
A	90 – 100	зараховано	Студент міцно засвоїв теоретичний матеріал, глибоко і всебічно знає зміст навчальної дисципліни, основні положення навчальних першоджерел та рекомендованої літератури, логічно мислить і будує відповідь, вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу, висловлює своє ставлення до тих чи інших проблем, демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок.
B	82 – 89	зараховано	Студент добре засвоїв теоретичний матеріал, володіє основними аспектами з першоджерел та рекомендованої літератури, аргументовано викладає його; має практичні навички, висловлює свої міркування з приводу тих чи інших проблем, вільно володіє державною мовою, але припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу теоретичного змісту або при аналізі практичного завдання.
C	74 – 81		
D	64 – 73		Студент в основному опанував теоретичними знаннями навчальної дисципліни, орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, але непереконливо відповідає, плутає поняття, додаткові питання викликають у студента невпевненість або відсутність стабільних знань; відповідаючи на запитання практичного характеру, виявляє неточності у знаннях, не вміє оцінювати факти і явища, пов'язувати їх із майбутньою діяльністю.
E	60 – 63		
FX	35 – 59	незараховано	Студент не опанував навчальний матеріал дисципліни, не знає наукових фактів, визначень, майже не орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, відсутні наукове мислення, практичні навички не сформовані.
F	0 – 34		

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1

РЕФОРМАЦІЯ ТА КОНТРЕФОРМАЦІЯ В КРАЇНАХ ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ

Тема 1.

Вступ до курсу.

Предмет і завдання курсу. Його місце в системі фахової підготовки істориків. Характеристика основних джерел для вивчення (дослідження) історії Реформації та Контрреформації в Європі в цілому і Україні зокрема.

Сучасний стан вивчення історії Реформації та Контрреформації в Європі ранньомодерний час. Реформація, Контрреформація, католицька реформа та релігійно-культурне відродження в Україні: новітня історіографія проблеми. Основна література. Понятійний апарат. Періодизація історії Реформації та Контрреформації.

Тема 2.

Католицька церква на початку XVI ст. і гуманістична критика католицизму. Початок Реформації.

Становище католицької церкви на межі Середньовіччя та раннього нового часу. Вплив пап на світську владу. Криза церковного життя і загальної моральності духовництва/чернецтва. Криза авторитету церкви. Назрівання соціальних конфліктів у країнах Західної Європи та їх зв'язок із зловживаннями церкви.

Інтелектуальні витoki Реформації. Критика церкви гуманістами: Себастьян Брант, Ульріх фон Гуттен, Еразм Роттердамський, засновник «християнського гуманізму».

Причини, передумови і початок Реформації. Мартін Лютер, його життя та діяльність. Погляди М.Лютера на церкву і духовність. 95 пунктів М.Лютера. Характеристика основних праць М.Лютера. М.ЛютертаЕ.Роттердамський. Соціальні аспекти поглядів М.Лютера.

Лютер і Меланхтон. Розкол реформаційного руху. Реформація та соціальні рухи в Німеччині. Народна Реформація. Велика селянська війна: причини, початок, етапи, наслідки. Томас Мюнцер— ідеолог німецької народної Реформації.

Тема 3.

Реформація в Швейцарії. Кальвінізм.

Поширення ідей Лютера на території Швейцарії. У.Цвінглі. Церковні реформи в Цюріху. Протистояння між прихильниками та протівниками нової ідеології. Розкол суспільства. Релігійні війни в Швейцарії і смерть Цвінглі. Генріх Булінгерта продовження справи Цвінглі.

Жан Кальвін: основні віхи життя і діяльності. Світоглядні та богословські ідеї Кальвіна. Кальвінська Реформація в Женеві. Кальвінізм як міжнародний фактор.

Тема 4.

**Реформація в Англії, Шотландії, Ірландії та скандинавських країнах.
Поширення вчення Лютера.**

Королівська реформація в Англії. Передумови та причини реформації в Англії. Генріх VIII і Рим. Акт про супрематію 1534 р. Секуляризація 1536–1539 рр. Томас Мор. Томас Кранмер.

Смерть Едуарда VI і тимчасова реставрація католицизму. Правління Марії Тюдор (1553–1558 рр.) — час Контрреформації в Англії.

Релігійна політика Єлизавети (1558–1603 рр.) і англіканський символ віри. «39 статей» — остаточне оформлення віровчення англіканської церкви.

Пуритани і пуританізм. Напрямки англійського пуританства: *пресвітеріанський* (велика буржуазія та дворянство) і *індепендентський* (дрібна буржуазія, джентріта селянство).

Реформація в Шотландії та Ірландії.

Релігійна політика короля Крістіана Пв Данії, Норвегії і Швеції. Лютеранство в Швеції. Реформи Густава Вази.

Тема 5.

**Реформація в Нідерландах і Франції.
Триденський собор та початок Контрреформації.**

Специфіка Реформації в Нідерландах: знизу і зверху. Повстання 1572 р. Вільгельм I Оранський. 1578 р. — Акт про віротерпимість. Поділ країни на Північні та Південні Нідерланди. Герман Вольф (1510 – після 1578 р.). «Дзеркало світу».

Реформація у Франції. Гугенотські війни.

Реформація в Італії, Іспанії, Португалії. Релігійні війни доби Реформації–Контрреформації в країнах Західної Європи.

Причини та мета скликання Триденського собору. Етапи скликання собору: за папи Павла III (1545–1547 рр.), за папи Юлія III (1551–1552 рр.) і за папи Пія IV (1562–1563 рр.). Роль єзуїтів у роботі собору.

Аугсбурзький мирний договір (1555 р.) в Німеччині між двома сторонами — католицькою та протестантською.

Запровадження інквізиції. Папський «Індекс» (1559 р.): заборона єретичних книг. Результати Триденського собору. «Триденське сповідання» 1564 р.

Модуль 2.

**ОСОБЛИВОСТІ РЕФОРМАЦІЇ ТА КОНТРРЕФОРМАЦІЇ В КРАЇНАХ
ЦЕНТРАЛЬНО-СХІДНОЇ ЄВРОПИ**

Тема 1.

**Передумови, причини та особливості поширення
реформаційних вчень у країнах Центрально-Східної Європи.
(Угорщина, Річ Посполита).**

Суспільно-політичні та ідейно-духовні передумови поширення і утвердження ідей М.Лютера в Угорщині. Перші протестантські проповідники та реакція влади на їх

діяльність. Рішення Державних зборів угорських станів проти протестантів. Течії протестантизму. Релігійна конверсія вищих станів угорського суспільства. Формування протестантських громад. Початки кальвіністської конфесіоналізації в Угорщині. Релігійні аспекти антигабсбурзьких рухів угорської шляхти у XVII ст. Тимчасове релігійне примирення після Віденського миру 1606 р. Релігійна політика трансільванських князів.

Політичне підґрунтя сприйняття реформаційних ідей польсько-литовським суспільством. Шляхетський характер Реформації в Речі Посполитій. Шляхи проникнення ідей Лютера на терени Польщі та Литви. Нормативні акти про заборону поширення творів Лютера та інших ідейних натхненників Реформації.

Сигізмунд II Август і протестантизм. Діячі протестантизму. Миколай Радзивілл Рудий — покровитель кальвінізму. Симон Будний. Василь Тяпинський. Течії протестантизму в Речі Посполитій. «Плебейські» церкви. Соціани. Чеські брати. Діяльність Яна Амоса Коменського в Лешні.

Вплив Реформації на релігійне життя південнослов'янських народів.

Тема 2.

Проникнення реформаційних ідей на українські землі та їх вплив на духовне життя

Передумови проникнення Реформації на українські терени. Єретичні течії XV ст. Ф.Косой. Течії протестантизму в Україні у другій половині XVII ст. Протестантизм у середовищі магнатів і шляхти. Кальвінізм в Україні. Берестечко — центр кальвінізму на Волині. Кальвіністські громади. Літературні пам'ятки української Реформації. «Катехізис» Симона Будного (Несвіж, 1562 р.). «Крехівський Апостол». Вплив кальвінізму на православне середовище України.

Радикальний протестантизм: антитринітарії. Соціальний склад прихильників унітаризму. Чаплич-Шпанівські— фундатори громад соцініан у Киселині, Берестечку, Галичанах, Милостові, Шпанові. Степан Немирич. Черняхівський збір. Вплив протестантизму на культуру і гуманістичну освіту. Протестантські та католицькі школи. Замойська академія.

Тема 3.

Специфіка Контрреформації в країнах Центрально-Східної Європи. Унійний процес.

Контрреформація чи католицьке відродження / оновлення? Дискусії навколо понять. Значення рішень Тридентського собору. «Тридентське сповідання» 1564 р. Форми і методи контрреформації в країнах Центрально-Східної Європи.

Діяльність Товариства Ісуса. Місійні та освітні осередки єзуїтів. Результати місійної діяльності католицьких релігійних орденів. Причини їх невдач. Гуменянсько-унгварський єзуїтський колегіум.

Католицько-православна унія як форма Контрреформації. Спроби запровадження унії у володіннях ДругетівГуменянських в 1615 р.

Ужгородська церковна унія 1646 р.: передумови, наслідки. Джерела, що підтверджують укладення Ужгородської унії.

Релігійна політика трансільванських князів стосовно православних і перешкоджання унії.

Форми, методи та етапи Контрреформації на українських теренах Речі Посполитої.

Тема 4.

Католицька конфесіоналізація та її особливості в країнах Європи (Річ Посполита, Угорщина, Франція, Італія тощо)

Поняття «Конфесіоналізація» та його тлумачення в сучасній історіографії. Хронологія конфесіоналізації. Лютеранська конфесіоналізація. Кальвіністська конфесіоналізація. Католицька конфесіоналізація. Специфіка процесу конфесіоналізації в країнах Західної та Центрально-Східної Європи. Конфесіоналізація і суспільно-політичні процеси.

Тема 5.

Вплив Реформації та Контрреформації на розвиток культури, освіти і науки

Гуманізм. Гуманізм в літературі, освіті, мистецтві. Трансформація світогляду в період Реформації–Контрреформації. Полеміки.

Зміна уявлень про мистецтво (особливо зображальне) в ідеології протестантизму. Іконоборство і мистецтво. Бароко як культурний вираз Реформації. Протестантські школи: специфіка їх діяльності. Освіта та виховання в єзуїтських колегіумах.

Полемічна література доби Реформації–Контрреформації. Видатні діячі.
Розвиток наукових знань.

6.2.1. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Форма навчання: денна					
	Усього	у тому числі				
лекції		практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота	
5-й семестр						
Модуль 1.						
Тема 1. Вступ. Об'єкт, предмет і завдання курсу. Понятійний апарат. Періодизація історії Реформації та Контрреформації. Характеристика джерел та історіографії.	8	2	–			6
Тема 2. Католицька церква на початку XVI ст. і гуманістична критика католицизму. Початок Реформації. Вчення Мартіна Лютера та його соціальна суть.	12	4	2			6
Тема 3. Реформація в Швейцарії. Кальвінізм.	12	4	2			6
Тема 4. Реформація в Англії, Шотландії, Ірландії та скандинавських країнах. Поширення вчення Лютера.	10	4	–			6
Тема 5. Реформація в Нідерландах і Франції. Тридентський собор та початок	16	6	4			6

Контрреформації.						
Модульна контрольна робота.						
Разом за модуль	58	20	8			30
Модуль 2.						
Тема 1. Передумови, причини і особливості поширення реформаційних вчень у країнах Центрально-Східної Європи (Угорщина, Річ Посполита).	10	4				6
Тема 2. Проникнення реформаційних ідей на українські землі та їх вплив на духовне життя.	14	4	4			6
Тема 3. Специфіка Контрреформації в країнах Центрально-Східної Європи. Унійний процес.	14	4	4			6
Тема 4. Католицька конфесіоналізація та її особливості в країнах Європи (Угорщина, Річ Посполита, Франція, Італія тощо).	10	4				6
Тема 5. Вплив Реформації та Контрреформації на розвиток культури, освіти і науки.	14	4	4			6
Модульна контрольна робота.						
Разом за модуль	62	20	12	–	–	30
Разом за семестр	120	40	20	–	–	60

6.2.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Форма навчання: заочна					
	Усього	у тому числі				
лекції		практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота	
6-й семестр						
Модуль 1.						
Тема 1. Вступ. Об'єкт, предмет і завдання курсу. Понятійний апарат. Періодизація історії Реформації та Контрреформації. Характеристика джерел та історіографії.	11	1				10
Тема 2. Католицька церква на початку XVI ст. і гуманістична критика католицизму. Початок Реформації. Вчення Мартіна Лютера та його соціальна суть.	13	2	1			10
Тема 3. Реформація в Швейцарії. Кальвінізм.	12	1	1			10
Тема 4. Реформація в Англії, Шотландії, Ірландії та скандинавських країнах. Поширення вчення Лютера.	11	1				10
Тема 5. Реформація в Нідерландах і Франції. Тридентський собор та початок Контрреформації.	11	1				10

Модуль 2.						
Тема 1. Передумови, причини і особливості поширення реформаційних вчень у країнах Центрально-Східної Європи (Угорщина, Річ Посполита).	12	1				11
Тема 2. Проникнення реформаційних ідей на українські землі та їх вплив на духовне життя.	14	2	2			10
Тема 3. Специфіка Контрреформації в країнах Центрально-Східної Європи. Унійний процес.	13	1	2			10
Тема 4. Католицька конфесіоналізація та її особливості в країнах Європи (Угорщина, Річ Посполита, Франція, Італія тощо).	12	1				11
Тема 5. Вплив Реформації та Контрреформації на розвиток культури, освіти і науки.	11	1				10
Разом за семестр	120	12	6			102

6.3. Теми практичних (семінарських, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		денна
1.	Напрямки протестантизму (лютеранство, кальвінізм, «чеські братства», антитринітаризм).	6
2.	Реформація у Франції. Гугенотські війни.	6
3.	Реформація та протестантизм на українських землях Речі Посполитої. Протестантизм і православ'я.	6
4.	Унійний процес як варіант Контрреформації на території підгабсбурзької Угорщини.	6
5.	Вплив Реформації та Контрреформації на розвиток культури, освіти і науки.	6
	Разом	30

6.4.1. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		денна
	Модуль 1	
1.	Стан дослідження проблеми Реформації та Контрреформації в історичній науці.	6
2.	Церква і релігійні вірування населення Європи напередодні Реформації.	6
3.	Реформація та міжнародні відносини у Центрально-Східній Європі (перша половина XVI ст.).	6
4.	Представники швейцарської Реформації.	6
5.	Інквізиція як зброя Контрреформації.	6
	Модуль 2	
1.	Товариство Ісуса: міфи і реальність.	6
2.	Цвінгліанство: історія появи та поширення, теологічна доктрина,	6

	місце серед протестантських напрямів ранньомодерної Європи.	
3.	Місце протестантів у духовному житті України в ранньомодерної добу.	6
4.	Роль католицьких релігійних орденів у процесі католицького відродження (єзуїти, францисканці, пауліни).	6
5.	Протестантська та католицька конфесіоналізація в країнах Європи.	6
	Разом	60

6.4.2. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		заочна
1.	Стан дослідження проблеми Реформації та Контрреформації в історичній науці.	12
2.	Церква і релігійні вірування населення Європи напередодні Реформації.	6
3.	Реформація та міжнародні відносини у Центрально-Східній Європі (перша половина XVI ст.).	8
4.	Представники швейцарської Реформації.	10
5.	Інквізиція як зброя Контрреформації.	10
6.	Товариство Ісуса: міфи і реальність.	10
7.	Цвингліанство: історія появи та поширення, теологічна доктрина, місце серед протестантських напрямів ранньомодерної Європи.	10
8.	Місце протестантів у духовному житті України в ранньомодерної добу.	12
9.	Роль католицьких релігійних орденів у процесі католицького відродження (єзуїти, францисканці, пауліни).	12
10.	Протестантська та католицька конфесіоналізація в країнах Європи.	12
	Разом	102

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Технічні засоби: інтерактивна дошка чи проектор.
 Обладнання: ілюстрації.
 Програмне забезпечення: Google Chrome, Microsoft Word, Power Point, а також платформи: Moodle і Google Meet.

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

Джерела

- Історія західноєвропейського раннього Нового часу : хрестоматія / упор. Котляров П., Дятлов В. Київ, 2019.
- Історія країн Європи та Америки (ранній Новий час) : хрестоматія / упор. Руда М. О. Київ, 2005.
- Нова історія країн Європи та Америки: навчальний посібник з документальними матеріалами / упор. Сокирська В. В. Умань, 2024.
- Реформація – 500 : загальноєвропейський та український контексти (Альманах) / упорядники: О. Киричук, М. Омельчук, І. Орлевич. Львів, 2017.
- Хрестоматія з історії України: хрестоматія для здобувачів першого освітнього рівня «бакалавр» неспеціальних факультетів / упоряд. В. М. Полторак. Одеса, 2020.

Монографії, статті, посібники

- Вебер М. Протестантська етика і дух капіталізму. Київ, 1994.
- Грушевський М. З історії релігійної думки на Україні. Львів, 1925 (репринт: Київ, 1992).
- Епоха Реформації та сучасна Україна: матеріали наукової конференції. Рівне, 2017.
- Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції «Реформація: історичний та сучасний контекст»: наукове видання / за ред. І.Є. Поліщук. Херсон, 2017. URI. <https://ekhsuir.kspu.edu/handle/123456789/4544>
- Зема В. Є. Релігійна контроверза "Книжечки у шести розділах" Василя Суразького: нові мотиви і старі упередження. Київська Академія. 2023. Вип. 20. URI. <https://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/27755>
- Ісаєвич Я. Д. Братства та їх роль в розвитку української культури XVI – XVIII ст. Київ, 1996.
- Історія країн Західної Європи та Північної Америки нового часу (кінець XV – початок XIX ст): навч. посіб. / З. А. Баран, С. П. Качараба, Р. Б. Сіромський, Б. П. Чума ; за ред. З. А. Баран. Київ, 2015.
- Історія країн Західної Європи та Північної Америки нового часу: практикум для студентів історичного факультету. Львів, 2002.
- Любащенко В. Галич в церковно-унійних планах Владислава Ягайла і митрополита Кипріяна. ActesTestantibus. Ювілейний збірник на пошану Леонтія Войтовича. Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. Збірник наукових праць. Львів, 2011. Вип. 20.
- Любащенко В. Історія протестантизму в Україні. Курс лекцій. Київ, 1996. URL. https://risu.ua/istoriya-protellantizmu-v-ukrajini-kurs-lekciy_n83012
- Любащенко В. Реформація і протестантизм: український контекст: зб. наук. ст. Київ, 2017.
- Любащенко В. Україна і "Слов'янська Реформація" Анджея Венгерського: сучасне прочитання. Проблеми слов'янознавства. Львів, 2014. Вип. 63. URI. <https://hdl.handle.net/20.500.14570/828>
- Любащенко В. Чеський реформаційний рух і православ'я: сторінка з історії Київської митрополії. Проблеми слов'янознавства. Львів, 2012. Вип. 61.
- Лукасік Я., Харламенков М., Гльоза П. Візуалізована історія Реформації: інфографіка. Львів, 2017
- Реформація і протестантизм: український контекст: збірник наукових статей / ред. В. Любащенко. Львів, 2017.
- Реформація: успіх Європи і шанс для України / ред. Шеремета Р. Київ, 2018.

- Тетерятников К. В. Протестантська трудова етика та український контекст. Актуальні проблеми філософії та соціології: науково-практичний журнал / голов. ред. Д.В. Яковлев; відпов. секретар І.В. Шамша. Одеса, 2017. Вип. 15. URI. <https://hdl.handle.net/11300/11768>
- Тимошенко М. Контрреформаційна діяльність Бенедикта Гербеста в українській і російській історіографіях. Дрогобицький краєзнавчий збірник. Дрогобич, 2011. Вип. XIV–XV. URI. <https://hdl.handle.net/20.500.14570/880>
- Чередник Л.А. Мартін Лютер і культура доби Реформації. Епоха Реформації та сучасна Україна: зб. наук. пр. за матеріалами доповідей і повідомлень 10Всеукр. наук.-практ. семінару «Актуальні питання всесвітньої історії та методики її викладання. До 500-ліття Реформації в Європі», 28–29 бер. 2017. Полтава, 2017. URL. <https://reposit.nupp.edu.ua/handle/PoltNTU/1840>
- Ферков О. Гуменянсько-ужгородський єзуїтський колегіум: від заснування до ліквідації Товариства Ісуса (1613–1773). *Natioerudita: Školstvo v konfesionalnomprostredinaSlovensku v minulosti. OrientaliaetOccidentalia. Vol. 24. Kosice: Dobráknih, 2019.*
- Ферков О. Ліквідація ордену єзуїтів (Товариство Ісуса) та її наслідки для ужгородського єзуїтського колегіуму. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Історія. 2022. №1 (46).
- Ферков О. Місіонерська діяльність ордену єзуїтів (Товариство Ісуса) у володіннях окатоличених аристократів Північно-Східної Угорщини у XVII ст. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Історія. Ужгород, 2019. № 1 (40).
- Ферков О. Роль шляхти Північно-Східної Угорщини в утвердженні протестантизму. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Історія. 2018. №139 (4).
- Ферков О. Угорська шляхта північно-східних комітатів на роздоріжжі релігійної конверсії ранньомодерної доби. Угорсько-українське пограниччя: етнополітичні, мовні та релігійні критерії самоідентифікації населення: монографія / [від. ред. І. Патер; упоряд.: О. Муравський, М. Романюк]. Львів, 2020.
- Ферков О. Шляхетський рід Другетів та поширення протестантизму в комітатах Північно-Східної Угорщини. Наукові записки Ужгородського університету. Серія: Історично-релігійні студії. Випуск 7. Ужгород, 2021.
- Cameron, Euan. *TheEuropeanReformation*. Oxford: ClarendonPress, 1991.
- Duffy, Eamon. *TheStrippingoftheAltars: TraditionalReligioninEngland, 1400–1580*. NewHaven: YaleUniversityPress, 1992.
- Hsia, R. Po-Chia. *TheWorldofCatholicRenewal, 1540–1770*. Cambridge: CambridgeUniversityPress, 1998.
- Greengrass, Mark. *TheLongmanCompaniontotheEuropeanReformation, c.1500–1618*. London: Longman, 1998.
- MacCulloch, Diarmaid. *TheReformation: A History*. London: PenguinBooks, 2004.
- O'Malley, John W. *TrentandAllThat: RenamingCatholicismintheEarlyModernEra*. Cambridge, MA: HarvardUniversityPress, 2000.
- Rublack, Ulinka, ed. *A CompaniontotheReformationWorld*. Oxford: BlackwellPublishing, 2004.

Допоміжна література

Монографії, статті, посібники

- Бабій М., Филипович Л. Свобода релігії та протестантизм: історичний та сучасний контекст. Релігійна свобода. 2017. № 20.
 URI.<https://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/13509>
- Гудзяк Б. Криза і реформа: Київська митрополія, Царгородський патріархат і генеза Берестейської унії. Львів, 2000.
- Дідик С. С. Особливості реформації в Україні (друга половина XVI ст. – перша половина XVII ст.). Реформація і трансформація суспільства: досвід минулого і виклики сучасності: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Львів, 8–9 грудня 2017 р.). Львів, 2017.
- Закович М. Культурологія: українська та зарубіжна культура. Київ, 2002.
- «Контрреформація.» Енциклопедія історії України. Київ: НАН України, Інститут історії України, 2011.
- Культурологія: курс лекцій / Ю.С. Сабадаш, Ю. Нікольченко, Л. Дабло, О. Манякіна (за заг. ред. Ю.С. Сабадаш). Київ, 2022.
- Литвинов В. Ренесансний гуманізм в Україні. Ідеї гуманізму епохи Відродження в українській філософії XV – початку XVII століття. Київ, 2000.
- Мицик Ю. Київський патріархат у проектах Петра Могили. Укр. іст. журн. 2007. №1.
- Нічик В.М., Литвинов В.Д. Стратій Я.М. Гуманістичні і реформаційні ідеї на Україні. Київ, 1990.
- Ульяновський В. Історія церкви та релігійної думки в Україні. Кн. 2. Київ, 1994.
- Харишин М.В. Українська церква між двома уніями (1569 – 1596 рр.). Київ, 1996.
- Шевченко І. Україна між Сходом і Заходом. Київ, 2001.
- Яковенко Н. Українська шляхта з кінця XIV до середини XVII ст. (Волинь і Центральна Україна). Київ, 1993.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

- https://www.deutschestextarchiv.de/book/show/ranke_reformation01_1839
https://www.deutschestextarchiv.de/book/show/ranke_reformation02_1839
https://www.deutschestextarchiv.de/book/show/ranke_reformation03_1840
https://www.deutschestextarchiv.de/book/show/ranke_reformation04_1843
https://www.deutschestextarchiv.de/book/show/ranke_reformation05_1843
<https://risu.ua/>

Робоча програма перезатверджена на 20__ / 20__ н.р. без змін; зі змінами
(Додаток __).

протокол № __ від «__» _____ 20__ р. Завідувач кафедри _____

(потрібне підкреслити)

(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20__ / 20__ н.р. без змін; зі змінами
(Додаток __).

протокол № __ від «__» _____ 20__ р. Завідувач кафедри _____

(потрібне підкреслити)

(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20__ / 20__ н.р. без змін; зі змінами
(Додаток __).

протокол № __ від «__» _____ 20__ р. Завідувач кафедри _____

(потрібне підкреслити)

(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20__ / 20__ н.р. без змін; зі змінами
(Додаток __).

протокол № __ від «__» _____ 20__ р. Завідувач кафедри _____

(потрібне підкреслити)

(підпис) (Прізвище ініціали)